

Un regal i una promesa, a tall de presentació

Si pensem en el patrimoni literari de Barcelona, per fugissera que sigui aquesta noció, segurament ens vindran al cap noms com els de Mercè Rodoreda, Quim Monzó, Juan Marsé o Manuel Vázquez Montalbán, tots ells fills de la nostra ciutat. Si aixequem una mica més la vista, segurament veurem escriptores i escriptors nascuts en altres indrets, però en general —llevat d'excepcions com Jean Genet, George Orwell o algun autor del *boom* llatinoamericà— no pensarem en autors o autores que no siguin catalans o espanyols.

És normal que sigui així. Al capdavant, la cultura catalana i l'espanyola són les més presents a Barcelona, tal com el català i el castellà són les llengües que més es parlen als carrers de la ciutat. La preponderància d'aquestes dues cultures, però, sovint ens fa oblidar que al nostre municipi hi conviuen gairebé dues-centes nacionalitats i més de tres-centes llengües. Aquest simple fet ja ens hauria de fer pensar si la concepció més immediata del nostre patrimoni literari no és massa estreta.

La globalització accentua les tensions entre les cultures hegemòniques i les minoritàries, ampliant el predomini de les primeres i restringint l'espai de les segones. Això, a més, sol reduir els intercanvis culturals a un parell d'actors internacionals, que en el marc d'una economia de mercat massa sovint pensem en termes antagònics i excloents.

Actualment, les dinàmiques globals porten molta gent a replegar-se en la seva cultura i a pensar la diversitat com un joc de suma zero.

El problema és que si ens abandonem a aquesta concepció, si reduïm la nostra riquesa cultural a una simple competició, els febles hi tindran més a perdre que ningú. Com ens va ensenyar Carme Junyent, només abraçant la diversitat, entrant en diàleg amb les cultures del nostre entorn i estrenyent els vincles que ens hi uneixen, podrem desenvolupar un ecosistema fèrtil on prosperin també les cultures menys afavorides. I si això val per a la llengua i la cultura en general, també ha de valdre per a la literatura, que és el nexa que més íntimament les uneix.

10 La sèrie «Barcelona en la Literatura Universal», que s'emmarca dins la col·lecció «Barcelona Literària», neix d'aquesta reflexió. No pretén establir cap nou cànon ni disputar els llores de ningú, sinó resseguir algunes de les vies que s'obren quan ens proposem eixamplar el patrimoni literari barceloní per abraçar autores i autors que s'han expressat en llengües diferents del català i el castellà o que, per la raó que sigui, pertanyen a tradicions invisibilitzades. Cada volum d'aquesta col·lecció, doncs, es pregunta pel lloc que ocupa Barcelona dins d'una literatura determinada, quines escriptores i escriptors hi han passat o hi han viscut, quines obres han escrit sobre la ciutat o d'aquí estant, quines influències han exercit en les lletres locals i quines xarxes hi han teixit, centrant-se sobretot en el segle xx.

El llibre que teniu a les mans obre aquesta sèrie mirant Barcelona des de la literatura italiana. La tria no va ser difícil: els vincles de la nostra ciutat amb Itàlia són evidents, des de la proximitat geogràfica, que ens situa tan a prop de l'Alguer com de Madrid, fins a les innegables afinitats culturals, passant per lligams històrics estrets i recurrents al llarg dels segles, amb moments clau com l'expansió mediterrània de la Corona d'Aragó o el Renaixement. Tampoc no ens pot passar per alt que la italiana representa la comunitat estrangera més nombrosa de Barcelona, amb més de quaranta-cinc mil residents, el doble que fa deu anys.

La persona que s'ha encarregat d'aquest primer volum és Amaranta Sbardella, estudiosa de la literatura i gran coneixedora de les lletres catalanes. Avesada a fer de pont entre aquestes dues literatures, ha traduït a l'italià obres de Joan Sales, Mercè Rodoreda, Salvador Espriu o Eva Baltasar, però també és autora d'un estudi sobre la reescriptura del mite d'Ariadna i el minotaure i del recull de contes *Barcelona nua*, originalment pensat per al públic italià, en què diverses figures de la literatura catalana cobren vida a la ciutat de Barcelona.

Després d'una recerca minuciosa, tan àmplia com profunda, en el present llibre Sbardella rastreja les petjades de diferents personalitats italianes per la ciutat, n'investiga les trajectòries, obres i influències, però també s'interroga per la imatge que es fan de Barcelona. Enmig d'aquests intercanvis descobrim que alguns italians han vist en la nostra ciutat una Nàpols catalana, d'altres una mena de Gènova o encara una germana de Milà, segons l'òptica de cada escriptora o escriptor. La identitat d'una ciutat també és, en part, fruit d'aquest joc de mirades.

Hi ha diferents raons que fan singular aquest primer volum. Sbardella s'interessa vivament pel context social que ha emmarcat aquests intercanvis culturals i literaris i hi dedica els dos primers capítols, on segueix l'evolució de la comunitat italiana a Barcelona del segle XIX ençà. Pels capítols següents desfilen poetes, narradors, dramaturgs, editors... però també actors i cineastes, perquè la mirada de l'autora arriba a totes les «arts de la paraula», entenent que si abordava els intercanvis en el teatre, no tenia sentit excloure el cinema d'aquest treball. Sbardella, a més, ens en parla amb un estil àgil i llegidor, que mira amb humanitat i un punt d'humor totes les figures que poblen aquestes pàgines per fer-los cobrar vida davant dels nostres ulls.

Amb «Barcelona en la Literatura Universal» no volem oferir catàlegs exhaustius d'obres, sinó convidar el públic barceloní a descobrir

noves escriptores i escriptors i a llegir-ne les obres. És per això que els volums no seguiran una recepta preestablerta, sinó que cadascun d'ells serà també l'expressió d'un punt de vista particular. Aquest llibre és, doncs, una invitació a mirar més enllà quan pensem en el patrimoni literari barceloní, un regal de les lletres italianes a la ciutat i, alhora, una promesa dels volums que l'han de seguir.

Joan Ferrarons i Llagostera
comissari de la col·lecció «Barcelona Literària»